

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738 Michael Denis: *Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.*

C O D I C E S
D O G M A T I C I.

307 ————— 358.

—————
CCCVII.

115

Codex membraneus lat.
Sec. XII. exeuntis,
Folior. 199. f. pro-
be scriptus rubricisque distinctus
exhibit I. *Ruperti Abbatis Tui-*
Denis Codd. Theol. V. I. P. II.

tienis O. S. B. Scriptoris Sec.
XII. de Victoria Verbi Dei Li-
bros XIII. Praecedunt Lemmata
Capitum totius Operis, sed qui-
bus, quod numerum adtinet, ma-
A le

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1207

C O D I C E S

1208

le fiditur. Sequitur Praefatio hoc rubro: *Incipit Prologus domini Rutperi tuiciensis abbatis. ad uenerabilem Cunonem tunc sigibergensem* (O. S. B. in Ducatu Bergensi) *abbatem. postea ratisponensem episcopum* (✠ 1130.) *Nuper cum tu Hospes optabilis Cuno pater cenobii sigibergensis nostrum presentia tui serenares habitaculum &c.* Opus vero ipsum: *Incipit liber primus Domni Rutperi de uictoria uerbi dei. Capit. I. Uictoriam Uerbi dei effetum et opus perfeetum dicimus propositi dei &c.* Integerrimum est, quod ex collatione cum edit. *Venetia 1749. f.* deprehendimus, cuius *Tomum III. a pag. 514.* occupat. Lectiones variae, quae hinc inde occurrunt, eo majoris momenti sunt, quo propius Codex noster ad aetatem pii doctique Autoris accedit. Ita v. g. L. IX. c. 13. *initio pro eo*, quod habet Veneta: *Necdum causam commemorat*, legendum est cum Nostro: *Necdum causa commeruerat. &c.*

II. et quidem fol. 140. exhibet *Hugonis a S. Victore Can. Reg.* (✠ 1140.) Parisiis Summam eruditionis Theologicae hac inscriptione miniata: *Incipiunt Sententiae Magistri Hugonis. Prologus. De Fide que in nobis est omni poscenti rationem reddere debemus esse parati &c.* In edit. *Rothomagensi 1648. Opp. omn. Hugonis Tomo III. a pag. 417.* Sententiae hae in VII. *Traetatus*, atque hi rursus in *Capita dispeſcuntur*; nobis vero *rubricis fo-*

lum, neque id etiam semper, distinctae sunt. Sat magnam praeterea observare est inter exemplar utrumque lectionum varietatem, ratione plerumque pro nostro Codice stante, qui v. g. *Prologum*, ut vidimus, rectius inchoat: *De Fide, que &c.* quam impressa, quae et spe interjiciunt, de qua virtute utique hic nondum sermo est. Agit ceterum *Hugo* in hoc Compendio de Virtutibus Theologicis, Trinitate et Incarnatione, de Creatione et Statu Naturae Angelicae et Humanae, de Sacramentis in genere et Praeceptis Dei, de Sacramentis in specie.

III. et quidem a fol. 198. p. 2. exhibit *Epiſtolam Urbani III.* P. R. ad *Fridericum I. Imp.* datam *Veronae. XIII. Kl. Julii* fine nota anni, qui tamen fuerit M.CLXXXVII. Urbani emortualis. Titulus in margine adscriptus est: *Vrb. PP. F. impri.* Cum hae Literae temporum historiam illustrent, et cauſas dissidiorum inter utramque Potestatem amplius retegant, nec cum aliis Urbani literis, quas indicat *Fabri- cius Bibl. med. et inf. Lat. T. ult. p. 306.* uspiam, quod sciam, editae fint, integras hic adjicere operaे pretium duximus.

Si datum esset desuper et celesti prouidentia stabilitum, ut inter ecclesiam et imperium ad salutem christiani populi tanta esset connexio caritatis, quod aduersus eam nec susurrorum et malignantium studia preualerent, nec ab alterutra partium aliquid in preuidicium

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1209

D O G M A T I C I .

1210

dicum alterius vel dispendium age-
retur, gratum nobis existeret et
acceptum et universis deum timen-
tibus, sicut credimus, complace-
ret; cum ad hoc sapiencia dei duo-
rum censuram gladiorum statuerit,
ut, dum alter alteri cohereret,
iniquorum maliciam distriktio unius
compesceret et contempnentes al-
terius potentia refrenaret. Quod
nos piis, sicut conuenit, affectibus
intuentes ab ipsis promotionis no-
stre initii firmum concepimus pro-
positum et tenemus inter ecclesiam
et imperium, si per tuam serenitatem
non steterit, pacem perpet-
tuam et concordiam reformare, et,
salua conscientia loquimur, nequaquam
occasione questivimus vel
querimus ab hoc proposito desisten-
di. Sane imperiales apices ea, qua
decuit, benignitate suscepimus, eo-
rumque serie plenius intellecta, ut
tue celitudini de nostra consciencie
certius innotescat, serenitati
tue per singula duximus capitula
respondendum. Recolimus siquidem,
nec sine multimoda commendatione
referimus, quod in promotione ue-
stra pacem ecclesiae tua excellen-
tia persecuta debita reuerentia et
deuotione suscepit, quod circa nos
manus domini uoluit operari, at-
tendens, sicut credimus, quod si-
cuit princeps es ex diuina institu-
tione Katholicus; ita in ecclesia do-
mini reuereri et seruare debeas ca-
tholicam unitatem. Post quod fa-
temur nos a tua magnitudine per
litteras et nuncios accepisse, quod
patrimonium ecclesie, sicut ad
tuum spectat officium, sub tua uo-
lebas protectione recipere, et ad

boc, si in nostre consistet bene-
placito uoluntatis, H. illustrem
regem tue excellentie filium desti-
nare. Bona utique et commendan-
da promissio, si debita efficacia com-
pleretur; sed quod sine ammiratio-
ne non ferimus, res in contrarium
uisa (uerfa) est. Cum idem illu-
stris filius tuus non ad defensionem
terre nostre, sed oppressionem ui-
deatur intendere, et a ciuitatibus
et aliis locis, que nostre juris-
dictionis existunt, narnia uidelicet
et byterbo, perusio et quibusdam
aliis fodrum et alia indebita serui-
tia exigat, et quibusdam denegantibus,
quod postulat, pro sue uo-
luntatis arbitrio comminetur. Pla-
cuit igitur promissio, placuit et af-
fectus, et quia contrarius effectus
exitit, graue gerimus, nec tue
credimus excellentie conuenire.
Quod autem nouarienses a Christi
corpore, quod est ecclesia, pro
culpa sua seperatos tua serenitas
deuitauit, debita commendatione
prosequimur, nec aliter saluti et
bonori tuo, qui uniuersos extol-
lentes se aduersus deum et eccl-
esiā suā accepta debes potestate
reprimere, et statuta ecclesiastica
firmiter obseruare, congrue prouid-
isses. Ex eo uero, quod nobis su-
per facto cremonensi intimasti, eo
grauius ammiramur, quo affectum
tuum ad hoc cognoscimus aliena
forte suggestione inductum, ut pro
bis, que gratie debes prosequi ac-
tione, concepisse in contrarium
uidearis. Nam cum Cremonenses
ipsi sepius ad nostram accessissent
presentiam, humiliter postulantes,
ut eos sub protectione sedis aposto-
lice

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1211

C O D I C E S

1212

lice recipere deberemus, licet in salua conscientia potuerimus admisſe, qui uniuersis ad nos deuote clamantibus fauorem tenemur apostolicum impertiri, ne tamen contra excellentiam tuam de fauore nostro existerent insolentiores, petitionem ipsorum nequaquam admisimus, ut tua prouidentia non ignorat, quod inter te et ipsos pacem et concordiam noluerimus disturbare. Quod si forte uoluimmoſus, aliter negotia processiſſent. Venerabili fratri nostro S. Cid est Sicardo, qui in Chronico suo, quod ex Codice Caſfareo inter Historicos indicamus, de ea pacificatione ſic loquitur: Anno MCLXXXVI. Imperator quoddam caſtrum cremonenſum, manfredi nomine vocabatur, omnino deſtruxit. Sed auctore domino per meum ministerium facta eſt inter imperatorem et ciues meos reconciliatio cremonenſi episcopo ad Traſtatum ipſius pacis intenderet, deditus in mandatis, ut de reformata concordia, omni qua poſſet ſollicitudine laboraret. In quo, ſi quam habeas materiam conquerendi, ſerenitas tua conſideret, quia nos id recurrentes ad memoriam conſcientiam (conſcientiae) non uidemus. Episcopis autem vel ciuitatibus Longobardie nequaquam nos prohibuiſſe meminimus, ne magnitudini tue in impugnatione cremonenſum ipsorum affiſſerent, et conſilium et auxilium debitum ministrarent, licet Episcopos ab hoc merito potuerimus prohibere, cum ecclesiis italicis nequaquam hactenus fuerit conſuetum, hanc

ſeruitutem imponere et imperialibus priuilegiis expreſſe, ſicut tua ſerenitas non dubitat, babeatur, quod iſpis ecclesiis nouas conditio-nes tua non debeat inducere alti-tudo. Nec graue excellentiam tuam gerere uolumus vel moleſtum, ſi eos, qui commiſſas ſibi ecclesiā tam indebitae conditioni ſubicere preſumpſerunt, auctore deo paſtorali Officium (ſic) com-peſcamus. Quibusdam tamen pro certo injunxi-mus, ut poſſeſſiones et bona ecclieſiarum cremonenſis dyoceſis in imperialiſis collatione au-xiliū non uastarent. Quod quidem injundi nobis officii debitum requi-rebat, qui tenemur ecclieſiarum omnium ſtatui prouidere; ſi que uero alterius tenoris littere ema-narunt, eas libenter uoluimus no-bis preſentari, et ſi de noſtra conſciencia proceſſerunt, cum nonnullis quandoque, ſicut a ſerenitate tua, ita a nobis littere ſurrepticie inpetrentur, nequaquam negabimus ueritatem. In hiſ omnibus et aliis, dum conſientiam et affeſtus noſtrōſ ſolicita inuestigatione diſcu-timus, nil in nobis uarium contra-tuam excellentiam inuenimus, ex quo iuſtam habeas materiam con-querendi, niſi forte occaſionem po-ſtules diuertendi ab amico. Nos uero, quot et quanta a te et ex-cellentie tue ministris contra conſtitutionem diuinam et ecclieſiaſti-cam libertatem impune ha-ctenus ſuſtinuerimus attempata, necquaquam ſine conſciencie dampno re-colimus, et imperialeſ non credi-mus ignorare (excidit dictio Se-renitatem vel quid simile) Nam, ut

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1213

D O G M A T I C I .

1214

ut cetera transeamus, nuper in taurinensi et yporiecensi (ita scriptum pro Eporedieni vel Hipporegiensi) dyocessibus ministeriales tuos diceris statuisse, qui ecclesiasticos uiros indebitis exactionibus et molestii pregrauantes eos ad seculare iudicium pertrahunt, et suis compellunt iussionibus obedire. Memoratus etenim filius tuus et Berhtoldus ecclesias Tuscie congregati exercitus mole deuastant, eisque collectas pro sua statuunt voluntate. Dux spoletanus ita statum ecclesiarum, circa quas de mandato tue celitudinis commoratur, in spiritualibus et temporalibus noscitur attruiisse, eas uiris ecclesiasticis pro sua conferens et auferens uoluntate, capiens clericos et ad redemptionem compellens, quod uiri ecclesiastici, qui in terra commissa sue potestati consistunt propria coguntur tecla deferere, et in opprobrium ecclesiastici ordinis mendicare. Id idem Gwalterius ministerialis tuus in annachia et alii per regiones alias perpetrare non cessant, et tot de insolentiis illorum ad nos querele prouenient, quod quantumque tue uelimus serenitati deferre, uolentes, sicut tenemur, tue saluti consilere, eas nequaquam possumus ulterius sustinere. Corrigat igitur tam enormia imperatoria celitudo, et ea, que nobis verbis exprimitur, opere et ueritate piis affectibus exequaris, attendens, quod supernus omnium conditor ita romanam ecclesiam celesti uallatam praesidio stabiluit, quod quantumcunque ad tempus molestiis vel

temptationibus perturbetur, nunquam tamen eam deseret, qui beatum Petrum, cuius vicem in terris gerimus, de procellosis fluminibus maris liberavit. Prohibeas ergo sepediō filio tuo, ne possessiones et iura sedis apostolice, de cuius fauore nonnulla ei possunt commoda prouenire, et aliam ecclesiasticam libertatem perturbet in aliquo, sed ad defensionem eius uiriliter accingatur. Ministeriales autem tuos, ubiunque fuerint, ab ecclesiarum oppressione compescas, nec ab eis permittas, aliquatenus usurpari, quod ex constitutione dei quibuslibet noscitur laicis interdictum; certus pariter et securus, quod si ad defensionem ecclesie et ad manu tenendam ecclesiasticam libertatem tua clementia debita uoluerit pietate intendere, nil magis cupimus, nilque promptius gerimus in affectu, quam bonorem tue celitudinis paterne caritatis brachiis amplexari, et ea, que ad commodum imperiale pertinent, in quantum cum deo et honore ecclesie promouere, sicut tibi per nuncios meminimus intimasse, et dilecti filii Alexandri subdiaconi nostri et magistri. . . Mediolanenses canonici iteratis potuerunt relationibus intimare, qui sicut uiri litterati, prouidi et honesti, et quos sincera caritate diligimus nostram tibi plenius aperient uoluntatem. Si uero, quod non credimus, per excellentiam tuam correcta non fuerint, que in iniuriam diuini nominis et oppressionem ecclesiarum hactenus enormiter perpetrata et iura romane ecclesie quisquam tuorum

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 738

Michael Denis: Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini Aliarumque Occidentis Linguarum. Vol. I. Pars II. Wien 1794.

1215

C O D I C E S

1216

rum duxerit perturbanda, que per potentiam tuam ab aliorum debent molestatione defendi, nequaquam ulterius poterimus equanimiter sustinere, quin pro bonore illius quam suscepimus diuina cooperante gratia gubernandam nos, ut ad nostrum spectat officium, opponamus. Datum Verone XIII. Kal. Julii.

Codicem nostrum olim ad antiquissimum Bavariae Coenobium *Weltenburgense* pertinuisse repetita saepius ἐπιγραφη: *Liber S. Georgii Weltenburch*, docet, cuius Abbatem *Michaelem* 1418. multos Codices abalienasse invenio, quo fortasse spectat illud fronti pag. 1. adscriptum: *Accipi dono ab abbatе.*

CCCVIII.

³⁴² Codex membraneus lat. Sec. XII. Folior. nunc 150. f. probe scriptus, rubricisque pernotatus complectitur *Ruperti Abb. Tuitiensis* Sec. ejusd. Scriptoris, O. S. B. an. 1135. defuncti *Libros XIII. de Victoria Verbi Dei*, de quibus jam ad Cod. praeced. dictum est. Praecedit hic Librorum Capitumque recensus, qui tamen satis exactus non est. Fol. 12. p. 2. minio: *Incipit prologus Ruberti de uictoria uerbi dei.* Fol. vero 14. *Incipit liber. Domini abatis. Ruodberti tuiciensis de victoria verbi Dei.* Initia dedimus Cod. supracit. Lectio collata cum edit. Veneta 1749. T. III. Opp. Ruperti genuina est, sed ab iis L. XII. c. 24. verbis: *quamuis*

apostolus grecis scribens et pro ne — — — mutilum est Exemplum.

CCCIX.

Codex membraneus lat. Sec. 116 XII. Folior. 121. f. probe scriptus et rubricis distinctus complectitur I. *Ruperti Abbatis Tuitiensis Libros IX. de Glorificazione Trinitatis et Processione Spiritus sancti*, qui in edit. Veneta 1749. prostant T. III. p. 3. Titulus miniatus est: *Prologus Abbatis Ruberti ad Honorium Papam. Ante faciem tuam o princeps beatissime &c.* Nescit Veneta nomen Pontificis, e quo, cum *Honorius* ab a. 1124. ad 1130. sedem tenuerit, simul tempus eruitur, quo *Rupertus* egregium hoc Opus elaboravit. Hunc inter et sequentem *Prologum* intercedit *Capitum Index*, qui deinceps cuivis Libro praefixus est. Incipit vero alter Prologus: *Quid faciam o Philochristi omnes auditores beniuoli &c.* dirigiturque post medium ad *Cunonem* ex Abbatе *Sigibergensi* jam *Ratisponae Praefulem* ✠. ut supra dixi, 1130. Opus ipsum, si integratatem spectes, cum editis consonat; non deest tamen lectionis varietas. Clausula miniata totius est: *Explicit liber nomus de glorificatione trinitatis. et processione spiritus sancti. domni Ruperti tuiciensis abbatis.*

II. et quidem a fol. 99. *Incipit liber eiusdem. de meditatione mortis. Quid nunc agis o anima? Saltem*